

EUROPEAN UNION

**EU
MISSIONS**

ADAPTATION TO CLIMATE CHANGE

**Podręcznik DIY dotyczący
angażowania interesariuszy
i obywateli w adaptację do
zmiany klimatu, w tym
narzędzia, dobre praktyki i
doświadczenia**

ZAWARTOŚĆ

ANGAŻOWANIE INTERESARIUSZY I OBYWATELI W ADAPTACJĘ DO ZMIAN KLIMATU	4
ETAP 1 RAST: PRZYGOTOWANIE GRUNTU POD ADAPTACJĘ	8
ETAPY 2, 3 I 4 RAST: OCENA ZAGROŻEŃ KLIMATYCZNYCH I PODATNOŚCI NA NIE ORAZ IDENTYFIKACJA, OCENA I WYBÓR OPCJI ADAPTACJI	18
ETAP 5 RAST: WDRAŻANIE POLITYK, PLANÓW I DZIAŁAŃ ADAPTACYJNYCH	24
ETAP 6 RAST: MONITOROWANIE, OCENA I UCZENIE SIĘ	30

Autorzy: Marianne Wehbe¹, Gloria Salmoral¹,
Manuel Bea¹, Elena López-Gunn¹, Richard J. Smithers².

¹ Icatalist, ² Ricardo

E-mail: info@mip4adapt.eu

Manuskrypt zaktualizowany w marcu r.

Prosimy o cytowanie tego dokumentu jako Wehbe, M., Salmoral, G., López-Gunn, E., M. & Smithers, R.J. 2024. Podręcznik DIY dotyczący angażowania interesariuszy i obywateli w przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym narzędzia, dobre praktyki i doświadczenia. Marzec 2025 r. Misja UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Unia Europejska, Bruksela.

Zastrzeżenie

Niniejszy dokument odzwierciedla jedynie poglądy autorów, a Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek wykorzystanie zawartych w nim informacji. Uznanie dla wcześniej opublikowanych materiałów i prac innych osób zostało dokonane poprzez odpowiednie cytowanie. Ponowne wykorzystanie jest dozwolone pod warunkiem podania źródła i nie zniekształcenia oryginalnego znaczenia lub przesłania dokumentu.

Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek konsekwencje wynikające z ponownego wykorzystywania. Polityka ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji Europejskiej została wdrożona decyzją Komisji 2011/833/UE z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39).

Wszystkie zdjęcia © Unia Europejska, chyba że zaznaczono inaczej.

© Unia Europejska, 2025

ANGAŻOWANIE INTERESARIUSZY I OBYWATELI W ADAPTACJĘ DO ZMIAN KLIMATU

Zaangażowanie zainteresowanych stron i obywateli zwiększa przydatność, skuteczność i wiarygodność planów adaptacji do zmian klimatu, budując zaufanie i zwiększając legitymizację w zakresie wdrażania działań adaptacyjnych. Odbywa się to poprzez uwzględnianie lokalnego wglądu w sytuację oraz obaw, uzupełnianie odgórnego zarządzania o podejście oddolne, wzmacnianie współodpowiedzialności i ustalanie wspólnych celów.

Opracowany przez unijną platformę wdrożeniową na rzecz adaptacji do zmiany klimatu (MIP4Adapt) podręcznik DIY (Do-It-Yourself – „zrób to samodzielnie”) dla władz regionalnych i lokalnych kładzie nacisk na cztery kluczowe działania mające na celu zaangażowanie zainteresowanych stron i obywateli w adaptację do zmian klimatu:

- **Komunikacja:** dostarczanie jasnych i przystępnych informacji
- **Angażowanie** interesariuszy i społeczności lokalnych
- **Integrowanie** interesariuszy i obywateli w celu ułatwienia współpracy
- **Umożliwienie** zbiorowego i indywidualnego działania.

Rysunek 1. Etapy Regionalnego Narzędzia Wspierania Adaptacji (RAST). Źródło: Mission Portal.

Podręcznik oferuje praktyczne sposoby angażowania zainteresowanych stron i obywateli oraz promowania ich aktywnego udziału we wszystkich elementach planowania i działań w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Prowadzi on przez odpowiednie działania partycypacyjne i omawia narzędzia, dobre praktyki i przykłady angażowania interesariuszy i obywateli we wszystkie etapy cyklu planowania adaptacji do zmian klimatu, zgodnie z [Regionalnym Narzędziem Wspierania Adaptacji \(RAST\)](#) (rysunek 1).

Ogólne działania partycypacyjne, takie jak warsztaty, grupy fokusowe czy panel obywatelski, oraz związane z nimi narzędzia angażujące interesariuszy i obywateli, mogą być wykorzystywane w różnych kontekstach – nie tylko w planowaniu i działaniach związanych z adaptacją do zmiany klimatu – ale również jako solidna podstawa do wzmacniania udziału społecznego. Pozwalają one lepiej poznać różne perspektywy, zrozumieć obawy, wspierać dialog, aktywne uczestnictwo oraz budować konsensus. Choć nie zawsze udaje się uwzględnić wszystkie punkty widzenia, takie inicjatywy mogą być skuteczne i stanowić bazę do tworzenia i wdrażania bardziej innowacyjnych form partycypacji oraz narzędzi angażowania interesariuszy i obywateli.

CO NOWEGO...

W oryginalnym podręczniku „**DIY Manual on Stakeholder and Citizen Engagement in Climate Adaptation**” przedstawiono ogólne działania partycypacyjne i związane z nimi narzędzia. Niniejsza zaktualizowana wersja uwzględnia opinie użytkowników pierwszego wydania oraz wprowadza nowe narzędzia i wskazówki w celu zwiększenia jego praktycznego wykorzystania. Udoskonaliliśmy podejście do angażowania różnych typów interesariuszy, w tym z sektora prywatnego i organizacji pozarządowych, zapewniając szersze zastosowanie. Udostępniliśmy również dokumenty tematyczne koncentrujące się na działaniach partycypacyjnych i powiązanych narzędziach ułatwiających podejmowanie decyzji w całym cyklu planowania adaptacji. Dokumenty te dotyczą:

- **Twórczych form zaangażowania społecznego**, które wspierają wykorzystanie kreatywności w działaniach na rzecz adaptacji do zmiany klimatu, przyczyniając się do budowania odporności. Innowacyjne inicjatywy partycypacyjne oraz związane z nimi metody umożliwiają uwzględnienie szerokiego wachlarza punktów widzenia, dając uczestnikom przestrzeń do swobodnego wyrażania siebie w sposób artystyczny, różnorodny i oryginalny. Takie podejście sprzyja tworzeniu więzi emocjonalnych, wymianie wiedzy, integracji społecznej, motywowaniu do działania oraz kształtowaniu polityki klimatycznej.

- **Zaangażowania sektora prywatnego**, w szczególności w identyfikowanie i wdrażanie działań adaptacyjnych do zmiany klimatu oraz innowacyjnych rozwiązań. Sektor prywatny dysponuje zasobami, wiedzą specjalistyczną i innowacyjnymi możliwościami, które mogą znacząco przyczynić się do działań na rzecz klimatu. Angażując przedsiębiorstwa w opracowywanie i wdrażanie strategii klimatycznych, można wykorzystać ich potencjał do promowania zrównoważonych praktyk wspierających adaptację do zmian klimatu. Współpraca między sektorem publicznym i prywatnym może prowadzić do opracowania skutecznych, innowacyjnych rozwiązań, które uwzględniają podatność na zagrożenia i ryzyko związane z klimatem, wzmacniając adaptację z perspektywy środowiskowej, społecznej i gospodarczej.
- **Wspierania szczególnie wrażliwych grup społecznych** w celu zapewnienia, że działania na rzecz klimatu mają charakter integracyjny. Ci, którzy mogą być najbardziej dotknięci zmianą klimatu, często potrzebują ukierunkowanych interwencji, aby dostosować się do zmieniających się warunków i budować swoją odporność. Inicjatywy mogą koncentrować się na zapewnianiu dostępu do zasobów, wzajemnym uczeniu się i systemach wsparcia, które umożliwiają grupom szczególnie wrażliwym uczestnictwo w planowaniu i wdrażaniu adaptacji do zmian klimatu. Wzmocnienie pozycji tych społeczności wymaga aktywnego ich zaangażowania w identyfikację i ustalanie priorytetów oraz określanie słabości i luk w zdolnościach do adaptacji. Pomaga to skutecznie wdrażać działania, które realnie zaspokajają potrzeby tych grup.

Zastosowanie **podejścia obejmującego całe społeczeństwo** oraz aktywne włączanie obywateli i wszystkich grup interesu pozwala zadbać o to, by nikt nie został wykluczony. Sprzyja to sprawiedliwości społecznej, zwiększa skuteczność działań adaptacyjnych wobec zmian klimatu, ogranicza podatność na zagrożenia i wzmacnia odporność.

Aby skutecznie korzystać z Podręcznika, należy rozpocząć od zapoznania się z Krokiem 1 RAST, który ma kluczowe znaczenie dla opracowania strategii udziału społecznego i komunikacji. Ten podstawowy krok pomoże zaangażować interesariuszy i obywateli w cały proces planowania adaptacji do zmiany klimatu.

Korzystaj z podręcznika zgodnie ze swoimi indywidualnymi potrzebami. Traktuj go jako elastyczne i wszechstronne źródło wiedzy, wybierając te części, które najlepiej wspierają realizację Twoich celów. Każdy rozdział odpowiada innemu etapowi cyklu planowania i może być używany niezależnie od pozostałych.

Oto jak najlepiej wykorzystać każdą sekcję:

- Dokumenty tematyczne: Zaczynaj od nich, aby uzyskać szybki przegląd przykładowych narzędzi.
- Tabele kroków RAST: Tabele te zawierają szczegółowe opisy narzędzi.

W podręczniku można znaleźć bezpośrednie linki do dalszych informacji na temat każdego narzędzia, wraz z przykładami zastosowań i najlepszymi praktykami. Uwzględniono wszystkie narzędzia z poprzedniej wersji, wraz z dodatkowymi narzędziami dotyczącymi angażowania różnych rodzajów interesariuszy.

Podręcznik jest zgodny z cyklem RAST i prezentuje konkretne formy działań partycypacyjnych oraz narzędzia wspierające zaangażowanie interesariuszy i obywateli. Zawiera także dobre praktyki i przykłady dotychczasowych doświadczeń z każdego etapu cyklu planowania adaptacji do zmian klimatu.

Wybór działań partycypacyjnych i powiązanych z nimi narzędzi służących angażowaniu interesariuszy i obywateli w planowanie i działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu zależy od celów każdego etapu i celów ogólnych. Mogą one obejmować wymianę informacji, przeprowadzanie wspólnych analiz, promowanie wzajemnego uczenia się, umożliwianie zbiorowego podejmowania decyzji i angażowanie określonych zainteresowanych stron. W zależności od posiadanej wiedzy i możliwości warto zlecić konsultantowi wsparcie w skutecznym angażowaniu zainteresowanych stron z sektora publicznego, prywatnego i NGO, a także obywateli, oraz wdrażaniu działań partycypacyjnych i powiązanych narzędzi.

Należy pamiętać, że niezależnie od stopnia zaawansowania cyklu adaptacji, ważne jest, aby zapoznać się z Krokiem 1, który dotyczy opracowania strategii zaangażowania i komunikacji. Strategię zaangażowania i komunikacji można udoskonalać i dostosowywać w miarę postępów w kolejnych etapach cyklu planowania adaptacji do zmiany klimatu.

ETAP 1 RAST: PRZYGOTOWANIE GRUNTU POD ADAPTACJĘ

Jak czytać tę sekcję:

Rozpocznij od przeglądu celów angażowania interesariuszy i obywateli na etapie 1 RAST, aby zrozumieć powody, dla których to robisz. Ta sekcja wyjaśnia znaczenie wczesnego zaangażowania interesariuszy i obywateli. Zapoznaj się z praktycznymi przykładami opracowania strategii zaangażowania i komunikacji. Stworzy to podstawy do skuteczniejszej oceny ryzyka i rozwoju polityki adaptacyjnej w późniejszych etapach.

Cele tej sekcji:

- Przegląd pierwszego etapu RAST: przygotowanie podstaw dla cyklu adaptacji do zmian klimatu.
- Koncentruje się na wczesnym zaangażowaniu w proces interesariuszy z sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych oraz obywateli.
- Podkreśla znaczenie działań partycypacyjnych dla wspierania współpracy.
- Zawiera praktyczne przykłady opracowywania strategii zaangażowania, która zapewnia integracyjne i skuteczne planowanie adaptacji.

Etap 1 Przygotowanie gruntu pod adaptację

Krok 1, będący etapem przygotowawczym, polega na zebraniu i uporządkowaniu kluczowych elementów niezbędnych do rozpoczęcia planowania adaptacji. Obejmuje to wskazanie najważniejszych interesariuszy z sektora publicznego, prywatnego, organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnych, których warto włączyć w proces. Wczesne zaangażowanie tych grup pozwala uwzględnić ich perspektywy od początku, co sprzyja skuteczniejszej i bardziej inkluzywnej ocenie ryzyka (krok 2), wyborowi i realizacji działań adaptacyjnych (kroki 3, 4 i 5), a także monitorowaniu, ewaluacji i uczeniu się (krok 6). Opracowanie przejrzystego systemu współpracy już na pierwszym etapie umożliwia budowę trwałych podstaw do efektywnego uczestnictwa i wymiany w całym procesie planowania.

Na tym etapie można opracować strategię zaangażowania i komunikacji (patrz rysunek 1) dostosowaną do lokalnego kontekstu, odpowiadając na następujące kluczowe pytania:

- Dlaczego zaangażowanie interesariuszy i obywateli jest dla Ciebie ważne, szczególnie w odniesieniu do każdego etapu procesu planowania adaptacji?
- Kim są liderzy operacyjni dla sektorów lub usług z sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych, którzy muszą być zaangażowani w cykl planowania adaptacji?
- Jak zapewnić długoterminowe zaangażowanie społeczne?
- Jak zapewnić udany proces partycypacyjny, który pomoże uzyskać publiczną akceptację planu adaptacji do zmian klimatu i zainspiruje do działania?
- Jakie działania zostaną uwzględnione w strategii zaangażowania i komunikacji i dlaczego?

Etap 2 Ocena zagrożeń klimatycznych i podatności na te zagrożenia

Etap 3 Identyfikacja variantów adaptacyjnych

Etap 4 Ocena i wybór variantów adaptacyjnych

Etap 5 Wdrażanie polityki i działań adaptacyjnych

Etap 6 Monitorowanie, ocena i uczenie się

Na początek można przeprowadzić mapowanie interesariuszy i analizę sieci/powiązań pomiędzy nimi (ang. Social Network Analysis). Na przykład [przewodnik RESIN](#) sugeruje:

- Identyfikację interesariuszy z sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych poprzez mapowanie interesariuszy.
- Kategoryzację interesariuszy za pomocą [macierzy wpływów i zainteresowań](#) w celu oceny ich poziomu wpływu i zaangażowania w wysiłki na rzecz adaptacji do zmiany klimatu oraz rozróżnienia między nimi:
 - Kluczowi gracze (duży wpływ, duże zainteresowanie): to kluczowi interesariusze, którzy powinni być aktywnie zaangażowani w podejmowanie decyzji.
 - Kluczowi obrońcy (wysoki wpływ, niskie zainteresowanie): mający duży wpływ, ale mniej zaangażowani aktorzy, o których satysfakcję powinno się zadbać, aby zapobiec sprzeciwom.
 - Silni zwolennicy (niski wpływ, duże zainteresowanie): zaangażowani interesariusze, którzy pomimo braku uprawnień decyzyjnych mogą zapewnić wsparcie.
 - Inne podmioty (niski wpływ, niskie zainteresowanie): początkowo mniej istotni interesariusze, ale powinno się na nich zwracać uwagę pod kątem potencjalnych zmian wpływu lub zainteresowania.
- Przeanalizuj relacje z interesariuszami (patrz [wytyczne wprowadzające do analizy sieci społecznych](#)).

Możesz również skorzystać z matrycy RACI, aby określić, kto powinien uczestniczyć w procesie:

- **Odpowiedzialni** – osoby zarządzające sektorami, systemami lub zasobami w ramach planowania adaptacji.
- **Decydujący** – ci, którzy podejmują kluczowe decyzje i nadzorują cały proces.
- **Konsultowani** – eksperci i doradcy wnoszący specjalistyczną wiedzę.
- **Informowani** – osoby dotknięte skutkami zmian klimatu oraz te, które mogą skorzystać na działaniach adaptacyjnych.

Matryca wpływów i zainteresowań oraz matryca RACI mogą pomóc w opracowaniu inkluzywnej, dobrze skoordynowanej strategii zaangażowania i komunikacji, która określa, kogo należy zaangażować i w jaki sposób na każdym etapie procesu adaptacji.

Skuteczna [komunikacja](#) i zaangażowanie muszą zapewnić, że kluczowe komunikaty są wyraźnie przekazywane docelowym adresatom za pomocą najbardziej odpowiednich środków, w tym działań partycypacyjnych. Komunikaty muszą być dostosowane do cech, priorytetów i obaw adresatów niezależnie od tego, czy są to decydenci, praktycy, eksperci czy ogół społeczeństwa. Korzystanie z jasnych, istotnych i angażujących treści, atrakcyjnych historii, przystępnego języka i elementów wizualnych pomaga wspierać zrozumienie, współpracę, zaangażowanie i wsparcie dla działań adaptacyjnych.

W przypadku dużych władz regionalnych lub lokalnych, które dysponują odpowiednimi możliwościami i zasobami, warto rozważyć utworzenie [społeczności praktyków Community of Practice Playbook](#) ([Zobacz Podręcznik praktyk społeczności](#)) z udziałem odpowiednich interesariuszy z całego sektora publicznego, prywatnego i NGO i/lub zorganizowanie panelu obywatelskiego (zob. tabela 1). Zanim zapadnie decyzja o powołaniu społeczności praktyków lub panelu obywatelskiego, warto upewnić się, że możliwe będzie długofalowe podtrzymanie ich

działania.

Tabela 1 zawiera podsumowanie informacji na temat szerokiego zakresu działań partycypacyjnych, powiązanych narzędzi i dobrych praktyk, które mogą okazać się przydatne.

W celu dalszego budowania wzajemnego zrozumienia między władzami regionalnymi i lokalnymi na temat tego, jak najlepiej zaangażować zainteresowane strony i obywateli w adaptację do zmiany klimatu, prosimy o skorzystanie z okazji, aby zaprezentować swoje wysiłki poprzez dostarczanie [historii adaptacyjnych na portal misji](#) oraz poprzez wkład we [wspólnotę praktyków misji adaptacyjnej UE](#). Wspólnota organizuje seminaria i umożliwia współpracę między wszystkimi, którzy przyczyniają się do realizacji Misji w całej Europie. Ponadto przydatne może być również dołączenie do [Wspólnoty Praktyków Centrum Kompetencji w zakresie Demokracji Partycypacyjnej i Deliberatywnej \(CC-DEMOS\)](#), która zapewnia możliwości wymiany doświadczeń, usprawnienia procesów partycypacyjnych i wzmocnienia zaangażowania zainteresowanych stron w politykę adaptacyjną. Inicjatywa ta, prowadzona przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej, oferuje szkolenia, współpracę badawczą i platformę wymiany najlepszych praktyk w zakresie demokracji uczestniczącej i deliberatywnej.

ETAP 1:**PRZYGOTOWANIE GRUNTU POD ADAPTACJĘ**

Tabela 1. Zalecane działania partycypacyjne mające na celu zaangażowanie zainteresowanych stron i obywateli na etapie 1 RAST: Przygotowanie gruntu pod adaptację.

Działalność partycypacyjna	Grupa docelowa	Dlaczego warto wykorzystać to ćwiczenie w Kroku 1?	Rozważania	Przykłady przydatnych narzędzi oraz dobrych praktyk i doświadczeń
Mapowanie i analiza interesariuszy	Zainteresowane strony	Wspólna analiza w celu identyfikacji i kategoryzacji interesariuszy. Niezbędne do budowania bazy dowodowej, wsparcia politycznego, tworzenia struktur zarządzania oraz identyfikowania i analizowania interesariuszy i ról.	Dokładna identyfikacja i zaangażowanie Potencjalna stronniczość w kategoryzacji	Przydatne narzędzia Metodologia RESIN i wytyczne dotyczące mapowania interesariuszy; kategoryzowanie i ustalanie priorytetów interesariuszy przy użyciu analizy sieci społecznej ; przypisywanie ról i obowiązków przy użyciu macierzy RACI . Dobre praktyki i doświadczenia Sieć interesariuszy w radzie hrabstwa Rogaland ; regionie Blekinge ; jak zaangażować ekosystem innowatorów w tworzenie mapy drogowej dla kluczowych interesariuszy w regionie Andaluzji .
Społeczności	Zainteresowane strony; obywatele	Zaangażowanie i konsultacje w zakresie decyzji dotyczących cyklu planowania adaptacji do zmian klimatu. Pomaga we wzajemnym zrozumieniu, budowaniu bazy dowodowej i tworzeniu struktur zarządzania poprzez wzajemne uczenie się i współpracę.	Potrzebna jest strategia trwałego zaangażowania	Przydatne narzędzia EU-JRC's Community of Practice Playbook ; Specjalny artykuł na temat społeczności praktyków i zmiany klimatu . Dobre praktyki i doświadczenia Regionalna konferencja COP w Centre-Val de Loire w celu przełożenia ambicji środowiskowych na konkretne działania; projekt UE Digital Water City ze społecznością praktyków koncentrującą się na wyzwaniach związanych ze zmianą klimatu w sektorze wodnym i nowych technologiach.
Montaż klimatyczny	Obywatele	Zapewnienie udanego uczestnictwa. Krytyczne znaczenie dla stworzenia bezpiecznej przestrzeni do debaty i rozważań, wsparcia politycznego, odpowiedzialności za kwestie i podnoszenia świadomości na temat planów adaptacyjnych.	Wysokie wymagania organizacyjne i logistyczne	Przydatne narzędzia Zestaw narzędzi dla zgromadzeń klimatycznych i Living Lab z projektu CLIMAS ; UE zasoby dotyczące zgromadzeń klimatycznych w KNOCA (Sieć wiedzy na temat zgromadzeń klimatycznych). Dobre praktyki i doświadczenia Inspirujące doświadczenia w Westminsterze , Szkocji , Krakowie , Katalonii , Mediolanie , Cambridge i Zagrzebiu .
Opowiadanie historii	Obywatele	Komunikowanie wpływu klimatu poprzez narracje. Skuteczne narzędzie w informowaniu o adaptacji, podnoszeniu świadomości i wzajemnym uczeniu się.	Skuteczność zależy od jakości narracji	Przydatne narzędzia Projekt ParCos ; Mapa klimatyczna Ambrogio i Gaia . Dobre praktyki i doświadczenia Doświadczenie opowiadania historii w Nantes Metropole ; narzędzie Climate Story z regionu Auvergne-Rhône-Alpes Énergie Environnement (AURA-EE).
Spacer klimatyczny	Obywatele	Angażowanie obywateli poprzez interaktywne doświadczenia. Ułatwia podnoszenie świadomości i wzajemne uczenie się w zakresie adaptacji w angażujący sposób.	Zależne od pogody, może nie angażować wszystkich odbiorców	Przydatne narzędzia Climate City Walk of the Climate Pact; Climate Walk i Wanderers of Changing Worldsprojekt . Dobre praktyki i doświadczenia Spacer klimatyczny w mieście Graz .
Festiwal klimatyczny	Obywatele	Wymiana informacji i wzajemne uczenie się poprzez angażowanie obywateli poprzez wydarzenia artystyczne, pokazy i interaktywne wystawy. Przydatne do podnoszenia świadomości, wsparcia politycznego i angażowania szerokiej i dużej publiczności.	Wysoki wysiłek organizacyjny	Dobre praktyki i doświadczenia Festiwale klimatyczne w Galway i Edynburgu ; festiwal usług klimatycznych i innowacji Climateeurope2 w Wenecji ; festiwal Climax w Bordeaux .
Szkolenie w zakresie odporności biznesowej	Zainteresowane strony	Programy lub działania budujące zdolności przedsiębiorstw do oceny podatności na zagrożenia i opracowywania strategii adaptacyjnych.	Zapewnia wiedzę i narzędzia. Wymaga stałego zaangażowania i zasobów.	Dobre praktyki i doświadczenia Szkocja z warsztatami dla małych firm dotkniętych erozją wybrzeża .

KLUCZOWE PUNKTY, KTÓRE NALEŻY WZIĄĆ POD UWAGĘ PODCZAS OPRACOWYWANIA STRATEGII ZAANGAŻOWANIA I KOMUNIKACJI

USTAL SWOJE CELE I MIARY SUKCESU

- Określenie konkretnych celów angażowania i komunikowania się z interesariuszami i obywatelami, odpowiednio do każdego etapu cyklu RAST.
- Określ, w jaki sposób będziesz mierzyć sukces zaangażowania i działań komunikacyjnych.

OKREŚLENIE, KTO MUSI BYĆ ZAANGAŻOWANY I NA JAKICH ETAPACH

- Wykorzystaj macierz wpływów i zainteresowań oraz macierz RACI, aby określić kluczowych interesariuszy i obywateli, z którymi należy współpracować lub utrzymywać komunikację. Takie podejście wspiera trwałe zaangażowanie społeczne i sprzyja skutecznemu zarządzaniu procesem planowania i wdrażania adaptacji. Pomaga również zwiększyć trafność, wiarygodność i akceptację planu oraz wskazać osoby, których zrozumienie i poparcie są kluczowe dla jego powodzenia..
- Niektórzy interesariusze i obywatele będą mieć znaczenie dla wszystkich etapów procesu planowania adaptacji, podczas gdy inni będą mieć znaczenie tylko dla określonych etapów. Na początku każdego etapu warto ponownie przeanalizować, kogo należy zaangażować. Na etapach 2, 3 i 4 cyklu RAST będą to osoby odpowiedzialne za określone sektory lub posiadające specjalistyczną wiedzę, istotną dla oceny podatności na zagrożenia klimatyczne, ryzyka oraz wpływające na możliwe działania adaptacyjne. Natomiast na etapie 5 cyklu RAST, podczas opracowywania planów wdrożeniowych, istotne będzie włączenie organizacji i osób, które mogą pełnić rolę partnerów realizujących lub potencjalnych źródeł finansowania.

PROMOWANIE ZRÓWNOWAŻONEGO ZAANGAŻOWANIA

- Określ odpowiednie działania partycypacyjne i powiązane narzędzia angażowania interesariuszy z sektora publicznego i prywatnego oraz obywateli poprzez opracowanie mapy drogowej działań partycypacyjnych dla każdego etapu cyklu RAST (patrz rysunek 2)
- Wyjaśnij korzyści płynące z zaangażowania dla władz regionalnych lub lokalnych, interesariuszy i obywateli, w tym z zarządzania oczekiwaniami i budowanie poczucia wspólnoty.
- Określ niezbędne zasoby i oczekiwany czas trwania każdego działania partycypacyjnego. Należy pamiętać, że długość procesu zaangażowania może z czasem ulec zmianie.

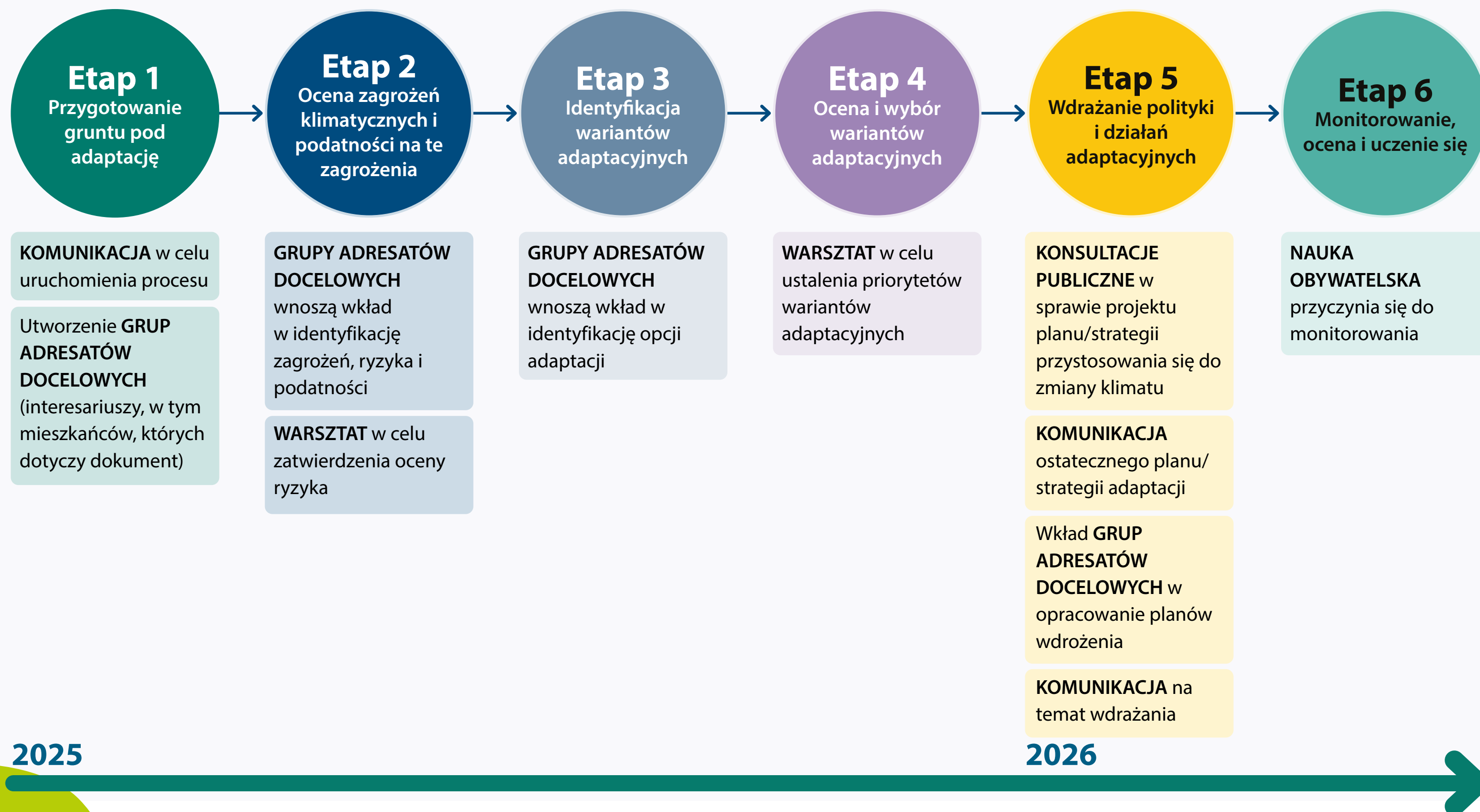
ZAPEWNIENIE SKUTECZNEJ KOMUNIKACJI

- Określ kluczowe komunikaty, adresatów i odbiorców docelowych oraz odpowiednie kanały komunikacji na każdym etapie cyklu RAST.
- Dostosuj komunikację do priorytetów, obaw i motywacji interesariuszy.
- Używaj jasnych, angażujących i atrakcyjnych wizualnie formatów, aby zwiększyć zrozumienie i uczestnictwo.

Spotkanie interesariuszy Rady Miejskiej ds. Działań na rzecz Klimatu (CMAC) Torres Vedras, marzec 2024 r.

Rysunek 2. Przykład strategii zaangażowania i komunikacji wyszczególniającej działania partycypacyjne na różnych etapach cyklu RAST

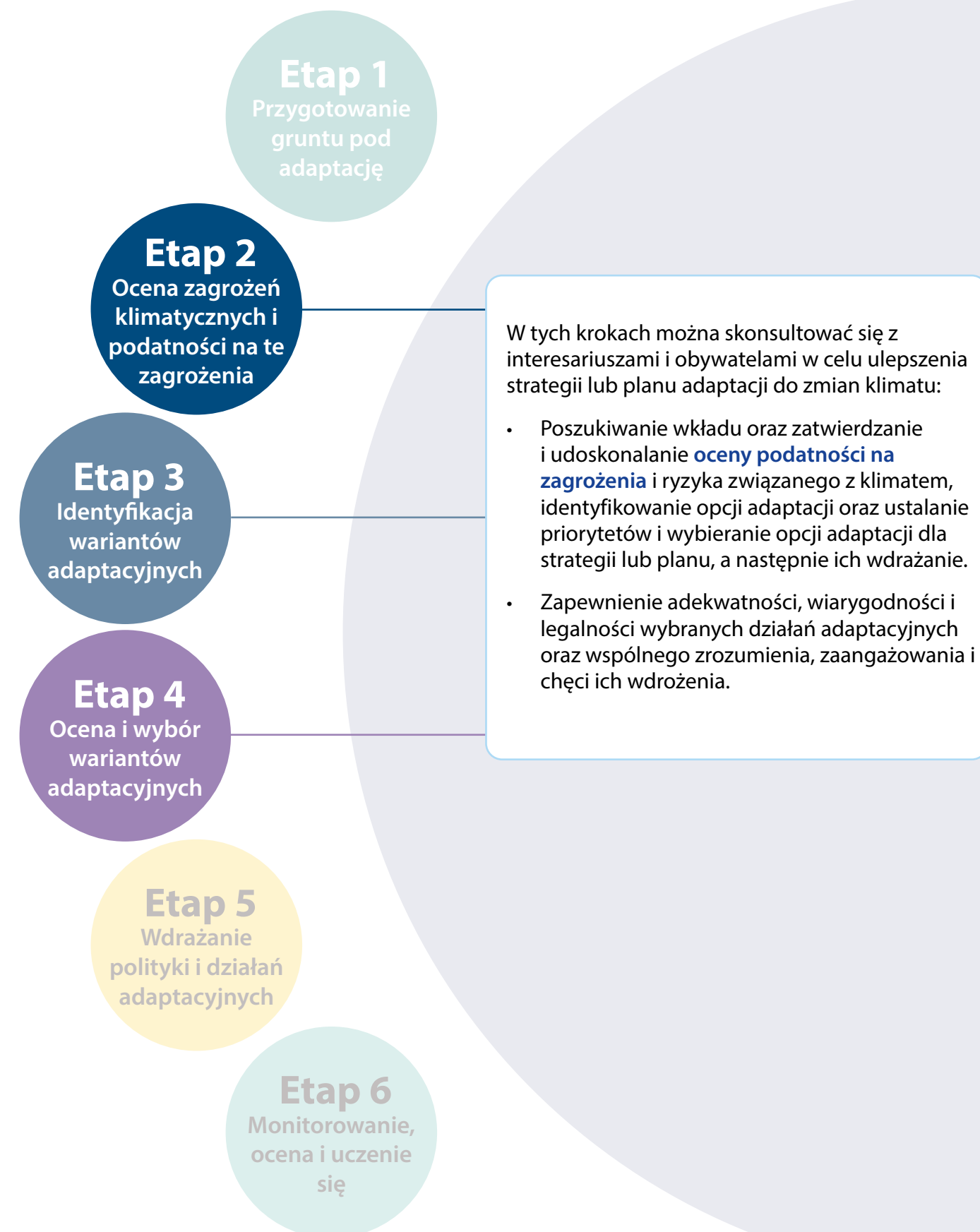
ETAPY 2, 3 I 4 RAST: OCENA ZAGROŻEŃ KLIMATYCZNYCH I PODATNOŚCI NA NIE ORAZ IDENTYFIKACJA, OCENA I WYBÓR OPCJI ADAPTACJI

Jak czytać tę sekcję:

Rozpocznij od zapoznania się z celami, aby zrozumieć, na czym koncentruje się ta sekcja, która wyjaśnia, w jaki sposób interesariusze i obywatele mogą być zaangażowani na etapach 2, 3 i 4 cyklu RAST. Etapy te zapewniają możliwość zapewnienia wkładu i walidacji ocen ryzyka klimatycznego i opcji adaptacji. W tej części przedstawiono konkretne działania partycypacyjne i powiązane narzędzia, które można wykorzystać w celu dotarcia do interesariuszy i obywateli, nawiązania z nimi kontaktu i ich zaangażowania.

Cele tej sekcji:

- Wyjaśnia, w jaki sposób można konsultować się z zainteresowanymi stronami i obywatelami na etapach 2, 3 i 4 cyklu RAST.
- Podkreśla działania partycypacyjne i powiązane narzędzia do angażowania interesariuszy i obywateli, w tym przykłady najlepszych praktyk.
- Podkreśla potrzebę zarządzania oczekiwaniami w celu wspierania procesu decyzyjnego i budowania konsensusu na tych etapach w odniesieniu do grup szczególnie wrażliwych.

ETAPY 2, 3 I 4:

OCENA ZAGROŻEŃ KLIMATYCZNYCH I PODATNOŚCI NA NIE ORAZ IDENTYFIKACJA, OCENA I WYBÓR OPCJI ADAPTACJI

GRUPY FOKUSOWE I WARSZTATY

Grupy fokusowe zapewniają możliwość uzyskania wkładu i walidacji w odniesieniu do pojedynczych sektorów lub tematów, w szczególności od osób odpowiedzialnych lub posiadających specjalistyczną wiedzę z sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych. Zebranie tych różnych grup fokusowych podczas wspólnych warsztatów pozwala na zidentyfikowanie oraz opracowanie synergii i kompromisów między sektorami i tematami. Obejmuje to również rozpatrzenie skutków pośrednich, efektów ubocznych oraz potencjalnych problemów.

Do wymiany wiedzy, społecznego uczenia się i współtworzenia nowych pomysłów zalecane są formaty warsztatowe, takie jak: **World Café**, **Fish Bowl**, ćwiczenia z odgrywaniem ról i **Pro Action Café**. Metody te tworzą otwarte i interaktywne przestrzenie do dialogu, pomagając generować różnorodne perspektywy i wspólne zrozumienie.

ANKIETY WŚRÓD OBYWATELI

Możesz opracować ankiety, aby skonsultować się z mieszkańcami i innymi interesariuszami na temat ich postrzegania, obaw i motywacji dotyczących podatności na zmiany klimatu, zagrożeń i opcji adaptacji. Przykłady obejmują **ankietę dotyczącą zmian klimatu w Valladolid - ES**, **ankietę w ramach projektu KNOWING EU dotyczącą radzenia sobie ze zmianami klimatu** oraz **ankietę obywatelską w ramach projektu IMPETUS w siedmiu regionach bioklimatycznych w całej Europie**. Zrozumienie zbiorowego postrzegania, obaw i motywacji ma kluczowe znaczenie dla pomyślnego opracowania i wdrożenia strategii lub planu adaptacji do zmian klimatu. Może to zapewnić cenny wgląd w potencjalne bariery dla działań adaptacyjnych i pomóc w opracowaniu strategii lub planu adaptacji do zmiany klimatu zgodnych z potrzebami i oczekiwaniami obywateli, zwiększając tym samym ich znaczenie i uznanie

ŻYWE LABORATORIA

Żywe laboratorium to rzeczywiste środowisko testowe, w którym rozwiązania są współtworzone, testowane i udoskonalane. Może to umożliwić wspólną ocenę zagrożeń klimatycznych i opcji adaptacji z tymi, którzy są zagrożeni i / lub którzy mogą skorzystać z proponowanych rozwiązań.

Dobrym przykładem jest unijny projekt **FEAST**, który wykorzystuje środowiska eksperymentalne skoncentrowane na użytkowniku, aby zaangażować szczególnie wrażliwe grupy, uzyskując ich spostrzeżenia w celu usunięcia barier ekonomicznych i geograficznych w stosowaniu zrównoważonej diety. Istnieją również inne projekty mające na celu przekształcenie **lęku związanego z klimatem** w proaktywne zaangażowanie w adaptację, takie jak projekty **CALM-EY** i **EMBRACE** na Litwie, we Włoszech i w Grecji, które dotyczą emocjonalnych reakcji na zmiany klimatu i mają na celu wspieranie wzajemnego uczenia się i odporności. Te żywe laboratoria przekształcają lęk w proaktywne zaangażowanie, zapewniając, że dobrostan emocjonalny jest brany pod uwagę przy ocenie kluczowych zagrożeń i podatności na zagrożenia, ustalaniu priorytetów i celów adaptacyjnych oraz wyborze odpowiednich opcji adaptacji.

NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE

Istnieje niezliczona liczba sprawdzonych narzędzi partycypacyjnych (takich jak **przewodnik MSP**), które mogą być wykorzystywane w trakcie fokusów i warsztatów dla interesariuszy w celu ułatwienia wkładu i postępów na etapach 2, 3 i 4 cyklu RAST. Narzędzia takie jak wizja, analiza **problemu pięciokątnego**, **mapowanie partycypacyjne**, **kręgi badawcze** i mapowanie kognitywne mogą być przydatne podczas poszukiwania wspólnej płaszczyzny porozumienia. Oprócz tych narzędzi partycypacyjnych, inne ustrukturyzowane formaty, takie jak laboratoria innowacji oparte na współpracy, zapewniają dedykowane środowiska dla kluczowych interesariuszy (w tym społeczeństwa obywatelskiego, naukowców, decydentów i przedsiębiorstw) do wspólnego opracowywania i prototypowania rozwiązań. Laboratoria te ułatwiają kreatywne rozwiązywanie problemów poprzez wspieranie interdyscyplinarnej współpracy i iteracyjnych eksperymentów. Inną opcją są hackatony, które są intensywnymi, ograniczonymi czasowo wydarzeniami, podczas których zróżnicowane zespoły szybko projektują i testują innowacyjne rozwiązania konkretnych wyzwań. Gromadzą one ekspertów technicznych, praktyków i decydentów oraz mogą generować pomysły i przyspieszać rozwój praktycznych strategii adaptacyjnych.

Dostępne są również narzędzia, które pomagają zarządzać oczekiwaniami dotyczącymi ról i aspiracji, a także uwzględniać różne perspektywy w procesie decyzyjnym oraz budować konsensus, co ułatwia podejmowanie decyzji dotyczących priorytetów i wyboru wariantów adaptacyjnych, takie jak: **partycypacyjna analiza wielokryterialna**, **otwarte fora** i **round-robin**. Partycypacyjna analiza wielokryterialna umożliwia zainteresowanym stronom aktywny udział w definiowaniu kryteriów oceny, przypisywaniu tym kryteriom względnego znaczenia oraz punktowaniu różnych wariantów adaptacyjnych. Dzięki warsztatom, dyskusjom i interaktywnym ćwiczeniom zainteresowane strony, w tym decydenci polityczni, społeczności lokalne, przedsiębiorstwa, naukowcy, mogą wyrazić swoje priorytety i osiągnąć wspólne zrozumienie najbardziej skutecznych i wykonalnych strategii adaptacyjnych. Te narzędzia partycypacyjne mają kluczowe znaczenie dla etapu 4 cyklu RAST i zapewniają, że decyzje odzwierciedlają wiele perspektyw, zwiększają legitymizację i lokalną odpowiedzialność za wybrane działania.

Tabela 2 przedstawia wybrane działania partycypacyjne. Cele angażowania i komunikowania się z interesariuszami i obywatelami na etapach 2, 3 i 4 cyklu RAST powinny kierować wyborem działań partycypacyjnych.

Inauguracyjne spotkanie Rady Miejskiej ds. Środowiska (CME) w Setúbal, wrzesień 2024 r.

ETAPY 2, 3 I 4:

OCENA ZAGROŻEŃ KLIMATYCZNYCH I PODATNOŚCI NA NIE ORAZ IDENTYFIKACJA, OCENA I WYBÓR OPCJI ADAPTACJI

23

Tabela 2. Zalecane działania partycypacyjne mające na celu zaangażowanie interesariuszy i obywateli w etapy 2, 3 i 4 cyklu RAST: Ocena ryzyka klimatycznego i podatności na zagrożenia oraz identyfikacja, ocena i wybór opcji adaptacji

Działalność partycypacyjna	Grupa docelowa	Dlaczego warto wykorzystać to ćwiczenie w krokach 2, 3 i 4?	Rozważania	Przykłady przydatnych narzędzi oraz dobrych praktyk i doświadczeń
Warsztaty partycypacyjne	Zainteresowane strony; obywatele	Identyfikacja zagrożeń klimatycznych i podatności na nie (etap 2 RAST), badanie opcji adaptacji (etap 3 RAST) oraz ocena/wybór środków (etap 4 RAST) poprzez promowanie wzajemnego uczenia się, aktywnego słuchania oraz konkretnych narzędzi zaangażowania i technik facylitacji.	Wyzwania związane z koordynacją i ułatwieniami	Przydatne narzędzia Stwórz swoją przyszłość - warsztaty partycypacyjne służące tworzeniu celów w zakresie adaptacji do zmian klimatu; symulacje odgrywania ról na potrzeby podejmowania decyzji dotyczących zmian klimatu; wspieranie decyzji dotyczących adaptacji poprzez planowanie scenariuszy ; podręcznik w wersji 5 TransformAr dotyczący sposobu organizowania warsztatów partycypacyjnych wykorzystywanych w różnych regionach i miastach w Europie. Dobre praktyki i doświadczenia Projekt "Scenariusze na rzecz zrównoważonej Europy w 2050 r." ; warsztaty partycypacyjne w ramach projektu UE REXUS ; warsztaty na temat wyzwań i możliwości w zakresie adaptacji do zmian klimatu w ramach Copernicus, obserwacji Ziemi i krajobrazu politycznego programu; projekt ISWEL w zakresie scenariuszowego planowania adaptacji.
Grupy fokusowe	Obywatele	Skuteczny do pogłębionej dyskusji w celu szczegółowego zbadania zagrożeń klimatycznych (etap 2 RAST), zebrania informacji na temat potencjalnych opcji adaptacji (etap 3 RAST) i dopracowania kryteriów wyboru (etap 4 RAST).	Może nie reprezentować poglądów szerszej społeczności	Przydatne narzędzia Grupy fokusowe EIP-AGRI 46 ; Grupa fokusowa ds "Planów przejściowych w zakresie łagodzenia zmian klimatu" . Dobre praktyki i doświadczenia Grupa fokusowa CREST ds. odporności infrastruktury miejskiej na zmiany klimatu w Bordeaux.
Kampania podnosząca świadomość	Zainteresowane strony; obywatele	Ważne dla budowania bazy dowodowej, zwiększania świadomości społecznej i zapewniania wymiany informacji na temat zagrożeń klimatycznych (etap 2 RAST). Promowanie potencjalnych wariantów adaptacyjnych (etap 3 RAST) i zapewnienie poparcia zainteresowanych stron dla wybranych działań i opcji adaptacji (etap 4 RAST).	Wymaga stałego wysiłku, aby utrzymać zaangażowanie	Dobre praktyki i doświadczenia "You control Climate" , kampania zainicjowana przez Komisję Europejską; kampania uświadamiająca "The Netherlands Lives with Water" (wideo); program Zaragoza Water Saving City .
Ankieta obywatelska	Obywatele	Zbieranie szerokiego zakresu opinii na temat zagrożeń klimatycznych i podatności na nie (etap 2 RAST), ocena poparcia dla opcji adaptacji (etap 3 RAST) oraz informowanie o wyborze opcji adaptacji (etap 4 RAST).	Ograniczona głębia spostrzeżeń, potencjalna stronniczość, określone społeczności, do których można dotrzeć	Dobre praktyki i doświadczenia Ankiety dotyczące postrzegania klimatu przeprowadzone przez władze lokalne, takie jak ankieta uruchomiona w ramach finansowanego przez UE projektu IMPETUS ; otwarte konsultacje w sprawie strategii UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu Komisji Europejskiej; ankiety obywatelskie w Dreźnie i Valladolid ; ankieta projektu KNOWING EU .
Żywe laboratoria	Zainteresowane strony; obywatele	Wspólna ocena w rzeczywistym środowisku zagrożeń klimatycznych i opcji adaptacji (krok 2 RAST i krok 3 RAST) oraz iteracyjne udoskonalanie wybranych działań adaptacyjnych (krok 4 RAST).	Złożona konfiguracja, wymaga ciągłego zarządzania	Dobre praktyki i doświadczenia Stowarzyszenie EuCliPa na rzecz klimatu i jego laboratoriów; żywe laboratoria na rzecz adaptacji do klimatu w ramach projektu Score ; żywe laboratoria ECO-READY ; żywe laboratoria I-CISK rozwijające usługi klimatyczne skoncentrowane na człowieku poprzez badania w Europie i Afryce.
Hackatony	Zainteresowane strony	Generowanie innowacyjnych opcji adaptacji (etap 3 RAST) i wspólna ocena potencjalnych działań i opcji adaptacji (etap 4 RAST).	Intensywne zaangażowanie czasowe, wymaga ułatwień	Dobre praktyki i doświadczenia Hackatony mające na celu opracowanie rozwiązań w zakresie technologii klimatycznych, takie jak hackathon windeurope , hackathon klimatyczny oraz dla obywateli i naukowców ; inicjatywa "EU Sparks for Climate" organizuje serię hackatonów online w kilku krajach.
Partycypacyjna analiza wielokryterialna	Zainteresowane strony	Kluczowe znaczenie dla dopracowania, oceny i wyboru wariantów adaptacyjnych w oparciu o uzgodnione kryteria (etap 4 RAST) w zbiorowym procesie decyzyjnym.	Wymaga specjalistycznej wiedzy w zakresie kryteriów i analizy	Przydatne narzędzia BCNUEJ , Partycypacyjna wielokryterialna pomoc decyzyjna (MCDA) .

ETAP 5 RAST: WDRAŻANIE POLITYK, PLANÓW I DZIAŁAŃ ADAPTACYJNYCH

Jak czytać tę sekcję:

Rozpocznij od przeglądu celów, aby zrozumieć potrzebę zaangażowania interesariuszy i obywateli na etapie 5 cyklu RAST, który koncentruje się na wdrożeniach. Zaproponowano działania partycypacyjne i praktyczne narzędzia do angażowania i komunikowania się z zainteresowanymi stronami i obywatelami w celu opracowania strategii adaptacyjnych i planów operacyjnych opartych o koszty, identyfikację źródeł finansowania i harmonogram działań adaptacyjnych.

Cele tej sekcji:

- Wyjaśnij, w jaki sposób można zaangażować interesariuszy z sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych oraz obywateli na etapie 5 cyklu RAST.
- Podkreślenie działań partycypacyjnych w celu opracowania kosztorysów planów wdrożeniowych, określenia źródeł finansowania i zaangażowania kluczowych interesariuszy publicznych i prywatnych we wdrażanie polityk.
- Udostępnienie narzędzi, przykładów ram działania oraz doświadczeń związanych ze współpracą, budowaniem konsensusu i budżetowaniem partycypacyjnym wspiera zorganizowany dialog i wspólne działania na rzecz skutecznej adaptacji i jej wdrażania.

Zaangażowanie interesariuszy i obywateli we wdrażanie polityk i działań w zakresie adaptacji do zmian klimatu ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia ich skuteczności. Na tym etapie można zaangażować interesariuszy i obywateli w:

- Opracowanie opłacalnych planów wdrożenia wybranych działań adaptacyjnych,
- Identyfikację odpowiednich źródeł finansowania,
- Opracowywanie planów wdrażania polityki.

PLANY DZIAŁAŃ W ZAKRESIE WDRAŻANIA OPCJI ADAPTACJI

Przy opracowywaniu planów wdrożeniowych ważne będzie zaangażowanie następujących osób:

- Kierownicy operacyjni z sektora publicznego, prywatnego lub organizacji pozarządowych, którzy będą odpowiedzialni lub rozliczani za ich wdrożenie.
- Eksperti posiadający odpowiednią wiedzę, np. na temat warunków wdrażania, specyfikacji lub dobrych praktyk.
- Interesariusze i obywatele, którzy mogą przyczynić się do ich wdrożenia.

Ważne będzie również poinformowanie wszystkich tych obywateli, na których wdrożenie takich planów może mieć wpływ lub którzy mogą na tym skorzystać.

PROCESY PARTYCYPACYJNE OPRACOWANE W RAMACH PROJEKTÓW FINANSOWANYCH PRZEZ UE

Tworzenie planów działań adaptacyjnych do zmiany klimatu oraz wszelki niezbędny rozwój sprzyjającego środowiska dla tworzenia tych planów (tj.: ustawodawstwo, regulacje, polityki, strategie, plany lub zachęty), mogą być procesem, w którym różni uczestnicy dyskutują i rozważają konkretne kwestie, aby zapewnić zintegrowany i uporządkowany dialog. Procesy partycypacyjne mają na celu ułatwianie świadomych dyskusji, budowanie konsensusu i integrację różnych perspektyw, aby zapewnić, że wynikające z nich działania i plany są kompleksowe i szeroko wspierane. Aby uzyskać więcej inspiracji, można zapoznać się z przykładami ram opracowanych w ramach finansowanych przez UE projektów **PHOENIX** i **REAL DEAL** oraz narzędzi zaangażowania, takich jak **dialog wspólnotowy**. Inne narzędzia, takie jak kampanie na rzecz klimatu i badania partycypacyjne społeczności, są również zalecane w celu zwiększenia zaangażowania i wspierania wspólnego podejmowania decyzji.

ZIELONE BUDŻETY PARTYCYPACYJNE

Aby opracować kosztowo realistyczne plany wdrożenia, na etapie 5 cyklu RAST można zastosować proces współdecydowania z wykorzystaniem **zielonego budżetu partycypacyjnego**. Zademonstrowano to w **Lizbonie** i **Barcelona**, angażując obywateli bezpośrednio w alokację zasobów na projekty klimatyczne. Aby zebrać od zainteresowanych stron różnorodne spostrzeżenia i pomysły dotyczące odpowiednich źródeł finansowania i środków finansowych na wdrażanie polityki w zakresie adaptacji do zmian klimatu, można wykorzystać działania partycypacyjne (takie jak budżet partycypacyjny, warsztaty dla zainteresowanych stron, fora dyskusyjne, grupy fokusowe, badania partycypacyjne społeczności lub spotkania publiczne). Aby pomóc w zrozumieniu opcji finansowania, **niniejszy przewodnik** przedstawia źródła i instrumenty, takie jak: dotacje, partnerstwa publiczno-prywatne, finansowanie społecznościowe i fundusze filantropijne; a każda z tych opcji finansowania pomaga w świadomym podejmowaniu decyzji przez społeczności uwzględniając różne korzyści dla interesariuszy.

ZACHĘTY

Na etapie 5 cyklu RAST można nawiązać współpracę z istniejącymi lokalnymi grupami działania i sieciami (na przykład siecią AdaptLocal i inicjatywą **Rady Miasta Cascais** w Portugalii) lub zachęcić do ich utworzenia, jeśli jeszcze nie powstały. Ponadto podczas wdrażania opcji adaptacji można stosować **zachęty**, takie jak instrumenty polityki środowiskowej (EPI) lub Nudge (na przykład patrz **projekt UE Nudge dotyczący efektywności energetycznej**), a także mikrodotacje, które mogą stymulować zmianę zachowań i wspierać cele zbiorowe (patrz tabela 3).

ETAP 5:**WDRAŻANIE POLITYK, PLANÓW I DZIAŁAŃ ADAPTACYJNYCH**

Tabela 3. Zalecane działania partycypacyjne mające na celu zaangażowanie zainteresowanych stron i obywateli na etapie 5 RAST: Wdrażanie polityk, planów i działań adaptacyjnych.

Działalność partycypacyjna	Grupa docelowa	Dlaczego warto wykorzystać to ćwiczenie w krokach 2, 3 i 4?	Rozważania	Przykłady przydatnych narzędzi oraz dobrych praktyk i doświadczeń
Zielony budżet partycypacyjny	Obywatele	Wspólne podejmowanie decyzji w sprawie przydziału środków budżetowych poprzez zaangażowanie obywateli w celu zapewnienia wykorzystania funduszy na działania adaptacyjne. Pomaga to w ustalaniu priorytetów działań w oparciu o potrzeby społeczności i aspekty kontekstowe.	Złożoność budżetowania i zarządzania finansami	Przydatne narzędzia Teoria zmian w budżetowaniu partycypacyjnym jako narzędzie do zrozumienia zmian. Dobre praktyki i doświadczenia Doświadczenia zielonego budżetu partycypacyjnego ze Szkocji , w Lizbonie , w Barcelona .
Zachęty do adaptacji do zmiany klimatu	Zainteresowane strony; Obywatele	Opowiadanie się za włączeniem planów adaptacji do szerszej polityki, za podnoszeniem świadomości i zapewnieniem wsparcia politycznego dla działań adaptacyjnych.	Wymaga silnych strategii komunikacyjnych	Przydatne narzędzia Opis strategii rzecznictwa w Climate-ADAPT . Dobre praktyki i doświadczenia Climate Change Europe 2024 Wallonia. Europejski rejestr służący przejrzystości - Parlament Europejski.
Zachęty	Zainteresowane strony; Obywatele	Wdrażanie zachęt do zmiany zachowań oraz motywowanie i angażowanie zainteresowanych stron i obywateli we wdrażanie i przyjmowanie działań adaptacyjnych.	Wymaga skutecznego monitorowania i oceny	Przydatne narzędzia Opis zachęt ekonomicznych do zmiany zachowań w Climate-ADAPT . Finansowany przez 7PR projekt WEATHER oraz zachęty do adaptacji transportu i ich potencjalny wpływ. Przegląd instrumentów ekonomicznych w projekcie UE EPI-Water .
Spotkania publiczne	Zainteresowane strony; Obywatele	Udostępnianie informacji o planach adaptacji i gromadzenie zbiorowego wkładu w proces podejmowania decyzji. Zapewnia to przejrzystość i szerokie zaangażowanie społeczności.	Potencjalnie niska frekwencja, wymaga dobrego ułatwienia	Dobre praktyki i doświadczenia Sesja plenarna Benidorm Rady Miasta w sprawie planu adaptacji do zmian klimatu. Publiczne Światowe Forum Ekonomiczne: weforum . Federalne miasto Bonn, we współpracy z ICLEI, jest gospodarzem Daring Cities, globalnego forum umożliwiającego miejskim liderom i decydentom stawienie czoła kryzysowi klimatycznemu.
Badania partycypacyjne oparte na społeczności (CBPR)	Obywatele	Zaangażowanie obywateli we wspólną analizę działań adaptacyjnych i wspieranie wzajemnego uczenia się przy opracowywaniu bardziej świadomych i akceptowanych działań adaptacyjnych.	Wymaga silnej współpracy społeczności	Przydatne narzędzia Zestaw narzędzi Uniwersytetu w Gironie obejmujący CBPR . CBPR od Szwedzkiego Międzynarodowego Centrum Demokracji Lokalnej .
Lokalna grupa działań na rzecz klimatu	Obywatele	Zaangażowanie lokalnych grup działania na rzecz klimatu w celu zaangażowania społeczności i ułatwienia wzajemnego uczenia się. Wspiera to rozwój i wdrażanie lokalnych strategii adaptacyjnych.	Potrzebna jest stała motywacja i koordynacja	Przydatne narzędzia Lokalna Grupa Działań na rzecz Klimatu .
Partnerstwa publiczno-prywatne (PPP)	Zainteresowane strony	Partnerstwa między rządami, władzami lokalnymi i przedsiębiorstwami w celu współfinansowania i wdrażania projektów adaptacji do zmian klimatu.	Wspólne finansowanie i wiedza specjalistyczna. Ryzyko skomplikowanych negocjacji.	Dobre praktyki i doświadczenie Thames Barrier (Wielka Brytania) – partnerstwo publiczno-prywatne w celu ochrony Londynu przed powodzią pływowymi.

ETAP 6 RAST: MONITOROWANIE, OCENA I UCZENIE SIĘ

Jak czytać tę sekcję:

Rozpocznij od przeglądu celów, które koncentrują się na angażowaniu interesariuszy i obywateli na etapie 6 RAST, obejmującym monitorowanie i ocenę wdrażania planów adaptacji do zmian klimatu. W tej sekcji znajdują się narzędzia oraz przykłady udanych projektów, które sprzyjają zaangażowaniu społecznemu, współtworzeniu, wzajemnemu uczeniu się i wspieraniu działań związanych z monitorowaniem.

Cele tej sekcji:

- Wyjaśnij, w jaki sposób zainteresowane strony z sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych oraz obywatele mogą być zaangażowani w etap 6 RAST.
- Zrozumienie, jak monitorować przebieg działań, ich efekty i rezultaty, a także jak radzić sobie z wyzwaniami związanymi z harmonogramem i trudnością w przypisaniu wyników do działań adaptacyjnych.
- Wskazanie narzędzi wspierających zaangażowanie, uczenie się od siebie nawzajem oraz działania w zakresie monitorowania.
- Podaj przykłady udanych projektów, które pokazują udział społeczeństwa w ocenie postępów, zmniejszaniu podatności na zagrożenia oraz zapewnianiu długoterminowego zaangażowania i jakości danych.

Etap 1

Przygotowanie
gruntu pod
adaptację

Etap 2

Ocena zagrożeń
klimatycznych i
podatności na te
zagrożenia

Etap 3

Identyfikacja
variantów
adaptacyjnych

Etap 4

Ocena i wybór
variantów
adaptacyjnych

Etap 5

Wdrażanie
polityki i działań
adaptacyjnych

Etap 6

Monitorowanie,
ocena i uczenie
się

Monitorowanie wdrażania planu adaptacji do zmian klimatu poprzez skupienie się na realizacji procesów i produktów jest najmniej skomplikowane. Natomiast monitorowanie skutków adaptacji do zmiany klimatu (tj. w odniesieniu do zmian wrażliwości i potencjału adaptacyjnego, a tym samym podatności na zagrożenia klimatyczne, oraz zmian w narażeniu na zagrożenia, a tym samym ryzyka klimatycznego) stanowi wyzwanie ze względu na następujące czynniki:

- Czas, jaki może zająć wdrożenie działań adaptacyjnych ze względu na ich zakres i skalę. Stąd, efekty nie od razu będą widoczne.
- Czas, jaki może upłynąć, zanim działania adaptacyjne dojrzeją i przyniosą wymierne rezultaty, czego przykładem są drzewa i ich usługi ekosystemowe. Stąd, efekty nie od razu będą widoczne.
- Trudności z przypisaniem efektów do działań adaptacyjnych. Może to wynikać z szerokiego zakresu potencjalnie zakłócających zmiennych, które mogą działać we wszystkich skalach administracyjnych i krajobrazowych oraz z trudności w identyfikacji skali porównawczej dla osiągniętych efektów.
- Czas, przez jaki monitoring musi być prowadzony, co stwarza praktyczne problemy związane z długoterminowym finansowaniem i wykorzystaniem spójnej metodyki do tworzenia porównywalnych danych. W związku z tym udane długoterminowe programy monitorowania są rzadkością.

Regularne informowanie decydentów i interesariuszy o postępach we wdrażaniu planu adaptacji do zmiany klimatu pomaga budować zaufanie i zdolność do adaptacji. Aktywnie angażując interesariuszy i obywateli na etapie 6 RAST można uzyskać to, że strategie adaptacyjne będą dynamiczne, oparte na dowodach, będą przejrzyste, oparte na współpracy i będą uwzględniały potrzeby kontekstowe.

ZAANGAŻOWANIE INTERESARIUSZY I OBYWATELI W MONITOROWANIE I OCENĘ ADAPTACJI DO ZMIANY KLIMATU

Zaangażowanie zainteresowanych stron i obywateli na tym etapie może pomóc w budowaniu wzajemnego zrozumienia postępów w zakresie adaptacji, wspierać współpracę, zwiększać zaufanie i zachęcać do aktywnego udziału w udoskonalaniu i wdrażaniu strategii adaptacji do zmian klimatu. Zaangażowanie to gwarantuje, że monitoring jest inkluzywny, transparentny i responsywny w obliczu zmieniających się zagrożeń klimatycznych.

Jak zaangażować interesariuszy i obywateli w monitorowanie, ocenę i uczenie się:

- Zachęcanie do wspólnego monitorowania: Władze publiczne, sektor prywatny i społeczeństwo obywatelskie mogą współpracować w celu śledzenia postępów i mierzenia wyników adaptacji. Ważne jest określenie jasnych ról (kto zgłasza jakie dane, jak często, itp.) w celu zwiększenia odpowiedzialności.
- Ułatwianie wymiany danych i tworzenia sieci edukacyjnych: Można to zrobić poprzez ustanowienie procesów i platform wymiany obserwacji, najlepszych praktyk i doświadczeń między różnymi sektorami i społecznościami w celu wzmocnienia odporności na zmianę klimatu.
- Wykorzystanie metod ewaluacji partycypacyjnej: Interesariusze i obywatele mogą być zaangażowani w ocenę skuteczności poprzez ustrukturyzowane sesje informacji zwrotnych, oceny partycypacyjne lub opowiadanie historii (ang. story telling), które pozwalają uchwycić spostrzeżenia jakościowe.

NAUKA OBYWATELSKA

Nauka obywatelska jest szczególnie istotna na etapie 6 RAST, gdyż umożliwia angażowanie społeczeństwa w monitorowanie zmiennych klimatycznych (również ważnych na etapie 2 RAST), dostarczanie danych w czasie rzeczywistym oraz wzmacnianie współpracy między władzami a społecznościami. Udział obywateli sprzyja wspólnemu uczeniu się, analizie i podnosi świadomość na temat zagrożeń klimatycznych oraz skuteczności podejmowanych działań. Jak zaangażować obywateli w monitorowanie adaptacji do zmian klimatu?

- Precyzyjne określenie ról w badaniach i zapewnienie jasnych wskazówek, w jaki sposób obywatele mogą wnieść swój wkład (np. śledzenie temperatury, określanie poziomów zagrożenia powodziowego, identyfikowanie wpływu klimatu na różnorodność biologiczną).
- Zapewnienie jakości danych i spójności z metodologią nauki obywatelskiej, z sesjami szkoleniowymi, dostępnymi narzędziami i mechanizmami walidacji, aby pomóc w utrzymaniu wiarygodności.
- Utrzymanie zaangażowania w czasie poprzez wykorzystanie mechanizmów udostępniania wyników i uzyskiwania informacji zwrotnych na temat tego, w jaki sposób dane obywateli wpływają na politykę i zwiększają długoterminowe uczestnictwo.

Przykłady inicjatyw nauki obywatelskiej obejmują **projekt ScienceUs**, unijne laboratoria współtworzenia **NEWSERA**, **projekt Hackair** dotyczący jakości powietrza, unijny **projekt AGORA** i jego zastosowanie nauki obywatelskiej oraz **Europejskie Stowarzyszenie Nauki Obywatelskiej (ECSA)**, które zapewnia zasoby i prezentuje projekty monitorowania partycypacyjnego.

ZAANGAŻOWANIE SEKTORA PRYWATNEGO W MONITOROWANIE I OCENĘ

Przedsiębiorstwa odgrywają kluczową rolę w śledzeniu zagrożeń klimatycznych, ocenie wpływu działań adaptacyjnych i włączaniu odporności do swojej działalności. Zaangażowanie sektora prywatnego na tym etapie może zwiększyć innowacyjność, stworzyć możliwości inwestycyjne i wzmocnić współpracę publiczno-prywatną.

Jak zaangażować firmy w monitorowanie, ocenę i uczenie się:

- Ankiety i mechanizmy informacji zwrotnej: Samorządy lokalne, stowarzyszenia branżowe lub inicjatywy wielostronne mogą wspólnie opracowywać ankiety w celu oceny działań adaptacyjnych sektora prywatnego, identyfikacji luk i śledzenia postępów w czasie. Na przykład Austria wykorzystała **ankiety** do oceny wysiłków na rzecz zmniejszenia ryzyka powodziowego, uzyskując wgląd w wkład sektora prywatnego i obszary wymagające poprawy.
- Wspólne opracowywanie pulpitów monitorujących: Wielostronne platformy cyfrowe mogą być projektowane wspólnie w celu wizualizacji zagrożeń klimatycznych, postępów w zakresie adaptacji i podatności poszczególnych sektorów. We Włoszech władze dorzecza opracowały **pulpity nawigacyjne** ryzyka powodziowego, które angażują ubezpieczycieli, deweloperów i decydentów w proaktywne zarządzanie ryzykiem
- Zachęcanie do adaptacyjnych strategii biznesowych: Firmy mogą uczestniczyć w grupach partnerskiego uczenia się, dialogach sektorowych lub laboratoriach innowacji w celu udoskonalenia podejść adaptacyjnych w oparciu o zmieniające się zagrożenia i wspólne doświadczenia.

■ Publications Office
of the European Union

Więcej informacji:

Adaptacja do zmian klimatu - Komisja Europejska (europa.eu)

Portal misji UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu (europa.eu)

Platforma misyjna <https://futurium.ec.europa.eu/en/eu-mission-adaptation-community/>

#EUmissions

#HorizonEU

#MissionClimateAdaptation